

Sygn. akt I UK 184/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lipca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania S. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 lipca 2018 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 grudnia 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę
Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 lipca 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. (organ rentowy) odmówił przeliczenia emerytury S. L. (wnioskodawca) zgodnie z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu

Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., dalej jako ustawa emerytalna), gdyż nie kontynuował on ubezpieczenia emerytalnego i rentowego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego określonego w art. 27 ustawy emerytalnej. Kolejną decyzją z 19 sierpnia 2015 r. organ rentowy odmówił przyznania wnioskodawcy emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej. Organ uznał, że warunek kontynuowania ubezpieczeń emerytalnych i rentowych nie jest spełniony w przypadku osób, które tymi ubezpieczeniami zostały objęte po raz pierwszy dopiero po osiągnięciu wieku emerytalnego. Wnioskodawca został nimi objęty od 1 lutego 2010 r., czyli po osiągnięciu wieku emerytalnego. Natomiast poprzednie zatrudnienie wnioskodawcy do 10 czerwca 1997 r. podlegało ubezpieczeniom społecznym, a nie emerytalno-rentowym. W związku z tym brak było podstaw do obliczenia emerytury z zastosowaniem art. 55 i 55a ustawy emerytalnej.

Odwołanie od powyższych decyzji wniósł wnioskodawca, zaskarżając je w całości.

Wyrokiem z 9 listopada 2015 r., IV U [...] Sąd Okręgowy w C. oddalił odwołanie. Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją z 1 kwietnia 1996 r. przyznano wnioskodawcy emeryturę od 1 czerwca 1996 r., czyli od ustania zatrudnienia. W dniu 7 marca 1997 r. wnioskodawca podjął pracę w W. na stanowisku dozorca. Stosunek pracy uległ rozwiązaniu 30 czerwca 1997 r. Wnioskodawca ponownie podjął zatrudnienie od 1 lutego 2010 r. i pracował do 30 listopada 2011 r. Następnie od 1 lipca 2012 r. nawiązał stosunek pracy i pozostawał w zatrudnieniu do 30 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” użyte w art. 55 ustawy emerytalnej w istocie oznacza „nie rozwiązał stosunku pracy”, niezależnie od tego, czy wnioskodawca wystąpił o przyznanie emerytury. Zasadnicze znaczenie dla zastosowania tego przepisu ma utrzymywanie statusu osoby ubezpieczonej. Zachowują go osoby, które po osiągnięciu wieku emerytalnego cały czas podlegają obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym. Wnioskodawca niewątpliwie nie spełnił wskazanej przesłanki, gdyż w dacie osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, czyli 17 marca 2005 r., nie pozostawał w stosunku pracy i z tego powodu nie kontynuował ubezpieczenia po osiągnięciu powszechnego wieku

emerytalnego.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego wniósł wnioskodawca, zaskarżając go w całości. Wyrokiem z 8 grudnia 2016 r., III AUa [...] Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej i obciążył organ rentowy kosztami postępowania.

W ocenie Sądu Apelacyjnego nie ulega wątpliwości, że prawo do emerytury zostało przyznane wnioskodawcy po 31 grudnia 2008 r. oraz że po osiągnięciu wieku emerytalnego określonego w art. 27 ust. 3 ustawy emerytalnej podlegał on ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w judykaturze przyjmuje się, że ubezpieczony urodzony przed 31 grudnia 1948 r., który po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuował ubezpieczenie i wystąpił o emeryturę po 31 grudnia 2008 r., ma prawo do jej wyliczenia na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, niezależnie od tego, czy wcześniej złożył wniosek o emeryturę w niższym wieku emerytalnym lub o emeryturę wcześniejszą. Sąd Apelacyjny stwierdził, że art. 55 ustawy emerytalnej nie zawiera wymogu, aby w dacie osiągnięcia wieku emerytalnego określonego w art. 27 ubezpieczony podlegał ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Przepis ten wymaga jedynie, aby ubezpieczenia te były kontynuowane po osiągnięciu wymaganego wieku. Dla zastosowania omawianego przepisu nie jest niezbędne nieprzerwane podleganie ubezpieczeniom społecznym zarówno przed osiągnięciem wieku z art. 27 ustawy emerytalnej jak i potem do daty złożenia wniosku o emeryturę na podstawie tego przepisu. Wystarczające jest, aby kiedykolwiek podlegać ubezpieczeniom społecznym po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, który to warunek wnioskodawca spełnił.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego uchylenie i orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołania wnioskodawcy. Organ rentowy zarzucił naruszenie art. 55 ustawy emerytalnej przez uznanie, że wnioskodawca kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 27 ustawy emerytalnej, a w konsekwencji

przyjęcie, że wnioskodawcy przysługuje prawo do obliczenia emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej, w sytuacji, gdy wnioskodawca nie spełnił przesłanki kontynuowania ubezpieczenia w dacie osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego (ponieważ w tej dacie nie pozostawał w zatrudnieniu) bezwzględnie wymaganej przepisem art. 55 ustawy emerytalnej do dokonania przeliczenia wysokości świadczenia.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organu rentowego wnioskodawca wniósł o jej oddalenie i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna organu rentowego okazała się zasadna.

Skarga ta została wniesiona w sprawie o przeliczenie emerytury na podstawie art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej. Przypomnieć należy, że ubezpieczony pobierał od 1996 r. wcześniejszą emeryturę. W 1997 r. oraz w latach 2010-2011, a następnie 2012-2015 był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Ubezpieczony osiągnął powszechny wiek emerytalny w 2005 r., kiedy nie podlegał ubezpieczeniom społecznym. Rozstrzygnięcia wymaga zatem problem, czy w takich okolicznościach faktycznych ubezpieczony kontynuował podleganie ubezpieczeniom społecznym w rozumieniu art. 55 ustawy emerytalnej.

W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że w art. 55 ustawy emerytalnej mowa o kontynuowaniu ubezpieczenia, a nie o podleganiu ubezpieczeniom. „Kontynuowanie czegoś” oznacza „wykonywanie czegoś w dalszym ciągu” a nie „wykonywanie czegoś w oderwanych od siebie jednostkach czasu”. Już zatem wstępna wykładnia gramatyczna art. 55 ustawy emerytalnej sugeruje, że z przewidzianego w nim rozwiązania może skorzystać tylko taka osoba, która - pomijając inne przesłanki - w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia i po tym dniu nadal - bez przerwy - pozostawała w zatrudnieniu i podlegała tym ubezpieczeniom.

Takie rozumienie art. 55 ustawy emerytalnej znajduje potwierdzenie

w utrwalonym już orzecznictwie Sądu Najwyższego. Problematyka stosowania art. 55 ustawy emerytalnej do osób takich jak ubezpieczony została szczegółowo wyjaśniona w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z 20 września 2017 r., I UK 339/16 (LEX nr 2390759, z licznymi odwołaniami do wcześniejszego orzecznictwa), którego zapatrywania prawne Sąd Najwyższy w obecnym składzie w pełni podziela.

Jak przyjęto w powołanym wyroku Sądu Najwyższego osobom takim jak ubezpieczony - urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. - przysługuje na podstawie art. 27 ustawy emerytura stanowiąca sumę składników wymienionych w art. 53 ust. 1 ustawy, obliczana jako procent kwoty bazowej oraz okresów składkowych i nieskładkowych, wyliczony według wskaźników wskazanych w art. 53 ust. 1 pkt 2-3 (formuła zdefiniowanego świadczenia). Tylko dla niektórych osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. przewidziana została możliwość obliczenia emerytury na zasadach określonych w art. 25 i 26 ustawy emerytalnej (według wartości zgromadzonych składek), które to zasady adresowane są z założenia do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. Osoby te otrzymują emeryturę stanowiącą iloraz podstawy wymiaru i średniej dalszej długości trwania życia (formuła zdefiniowanej składki).

Zgodnie z art. 55 ustawy emerytalnej możliwość skorzystania z tej ostatniej, nowej formuły wyliczenia emerytury dotyczy tych osób (urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r.), które po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego kontynuowały ubezpieczenie emerytalne i rentowe (obowiązkowe lub dobrowolne), a z wnioskiem o emeryturę wystąpiły po dniu 31 grudnia 2008 r. Jest to wyjątek od zasady, że osoby takie otrzymują emeryturę obliczoną zgodnie z art. 53 w związku z art. 27 ustawy emerytalnej. Dlatego zasadnicze znaczenie dla zastosowania art. 55 ustawy ma utrzymywanie przez osobę w nim określoną statusu osoby ubezpieczonej (art. 4 ust. 13 ustawy emerytalnej) oraz stwierdzenie, że status ten zachowują osoby, które przeszły na emeryturę, jeżeli po nabyciu prawa podlegają nadal obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 121 ze zm., dalej jako ustawa systemowa). Jednakże, co ma kluczowe znaczenie, aby możliwe

było skorzystanie z nowego systemu obliczania emerytur, konieczne jest kontynuowanie pozostawania w ubezpieczeniu i wstrzymanie się z realizacją nabytego prawa do czasu, kiedy nowe reguły zaczną działać, co wskazuje na określenie podmiotowego zakresu art. 55. Traktuje się zawartą w nim regulację jako uprawnienie do przeliczenia emerytury przyznanej na podstawie art. 27 ustawy przez wszystkich ubezpieczonych, którzy nadal - po uzyskaniu statusu emeryta - opłacają składki na ubezpieczenie społeczne emerytalne i rentowe, przez co pomnażają swoje konto, pod warunkiem jednak wystąpienia z wnioskiem o emeryturę nie wcześniej niż po dniu 31 grudnia 2008 r., czyli nieposiadania ustalonego prawa do emerytury przed wskazaną datą. Dlatego w uchwale Sądu Najwyższego z 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257) sformułowanie „kontynuował ubezpieczenie” rozumiano jako oznaczające emeryta, który nie rozwiązał stosunku pracy, a w późniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego przesłankę kontynuowania ubezpieczenia wiązano z dalszym, nieprzerwanym zatrudnieniem. Uznawano, że przesłanka ta została spełniona, jeżeli w dniu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu i kontynuował je bez przerwy (zob. także wyroki Sądu Najwyższego z 7 listopada 2013 r., II UK 143/13, OSNP 2014 nr 10 poz. 148, z 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15, OSNP 2017 nr 11, poz. 151 oraz z 8 marca 2017 r., II UK 755/15, LEX nr 2271459). Stąd też zwrot „kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie (art. 27 ustawy emerytalnej) wieku emerytalnego” należy odczytywać jako konieczność pozostawania w wymienionych ubezpieczeniach w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, nieskorzystanie z powstałego w tym dniu prawa do emerytury i pozostawanie w ubezpieczeniu po tym dniu. W konsekwencji osoba, która nie podlegała w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu, nie kontynuowała tych ubezpieczeń po tym dniu, lecz jedynie przystąpiła do tych ubezpieczeń dopiero po osiągnięciu wieku emerytalnego, nie spełnia jednej z przesłanek zawartych w art. 55 ustawy emerytalnej.

Uzasadnia to uwzględnienie zarzutu naruszenia art. 55 w związku z art. 26 i 27 ustawy emerytalnej, gdyż obliczenie emerytury na zasadach wynikających

z art. 26 w związku z art. 55 ustawy możliwe jest tylko w razie kontynuowania ubezpieczenia po ukończeniu wieku emerytalnego, to jest podlegania obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym w sposób ciągły, nieprzerwany w dniu i po dniu osiągnięcia wieku emerytalnego zasadniczo do czasu zgłoszenia wniosku o emeryturę, nie wcześniej, niż po dniu 21 grudnia 2008 r. W stanie faktycznym sprawy wnioskodawca podlegał ubezpieczeniu społecznemu do 31 maja 1996 r., następnie od 7 marca do 30 czerwca 1997 r., później od 1 lutego 2010 r. do 30 listopada 2011 r., a wreszcie od 1 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2015 r. Powszechny wiek emerytalny wnioskodawca osiągnął w dniu 17 marca 2005 r., kiedy to nie pozostawał w stosunku pracy a zatem nie mógł kontynuować ubezpieczenia w rozumieniu art. 55 ustawy emerytalnej. Wyłącza to możliwość subsumcji tego stanu faktycznego pod normę wynikającą z art. 55 ustawy emerytalnej.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.